

Bijlagen

BIJLAGE I

Financiële en economische effecten van het milieubeleid

De Wet milieubeheer schrijft voor dat het provinciale milieubeleidsplan de financieel-economische gevolgen van het milieubeleid in beeld moet brengen. Daarom hebben wij samen met het RIVM en het Instituut voor Milieuvraagstukken (IVM) van de Vrije Universiteit Amsterdam de kosten en de sociaal-economische gevolgen berekend van het milieubeleid zoals dat in Limburg conform dit POL wordt uitgevoerd. Daarbij geven we een doorkijk tot en met 2004. Het jaar 1998 is als referentiejaar gekozen. Opgemerkt wordt, dat onderstaande berekeningen het resultaat zijn van modelberekeningen en dus een benadering geven van de werkelijkheid.

Dit betekent dat de resultaten weliswaar een goede indicatie geven, maar dat de daadwerkelijk optredende kosten en economische effecten daarvan in bepaalde mate zullen afwijken. De gehanteerde berekeningsmodellen zijn MONNIE van het RIVM en MIOW-PROV van het IVM.

De totale kosten van de uitvoering van het milieubeleid in Limburg lopen op van ca. 1,46 miljard gulden in 1998 tot 1,55 miljard in 2004 (zie tabel 1). Hoewel dit aanzienlijke bedragen zijn, is dit toch slechts 2,7-2,8 procent van het Bruto Regionaal Product, dat in 1998 54,605 miljard gulden bedroeg.

Tabel 1: milieukosten per thema (in miljoenen gulden, prijspeil 2000).

Thema	jaar →	1998	2001	2002	2003	2004
Afvalverwijdering		557	496	511	515	519
Verspreiding stoffen		266	284	309	314	324
Verzuring		110	122	130	134	143
Bodemverontreiniging		101	99	103	101	99
Vermesting		61	66	72	70	73
Verstoring		63	78	77	74	67
Aantasting ozonlaag		10	11	12	11	10
Landschap		9	9	10	10	10
Verdroging		4	5	6	7	8
Energiebesparing en klimaat		67	58	61	64	65
Instrumentarium		86	96	96	96	98
Uitvoering en handhaving		129	132	133	136	137
Totaal		1.464	1.456	1.519	1.532	1.553

De kosten voor de thema's afvalverwijdering, verspreiding van stoffen en verzuring, en voor de uitvoering en handhaving van het milieubeleid zijn het hoogst. In eerste instantie maken de doelgroepen 'afvalverwijderingsbedrijven', 'riolerings- en waterzuiveringsbedrijven', 'handel, diensten en overheid' en 'industrie' de meeste milieukosten. Door heffingen, subsidies en afwenteling van kosten via producten en diensten treedt een verschuiving op van de doelgroep die de kosten maakt naar andere sectoren die de lasten dragen. De quartaire sector (m.n. de overheid), de consumenten, de chemische industrie, de bouw en de openbare nutsbedrijven zijn met honderden miljoenen gulden per jaar de grootste milieulastendragers (zie tabel 2).

Tabel 2: milieulasten voor de verschillende bedrijfstakken
(in miljoenen gulden, prijspeil 2000).

Bedrijfstak	→ jaar	2001	2002	2003	2004
Veeteelt		53	55	56	57
Overige landbouw en visserij		17	18	19	21
Delfstoffenwinning		23	23	23	22
Voeding- en genotmiddelenindustrie		44	46	46	46
Overige industrie		40	41	41	42
Papierindustrie		11	11	11	12
Grafische industrie		4	4	4	4
Chemie		125	131	133	135
Rubber- en kunststoffenindustrie		4	4	5	6
Bouwmaterialenindustrie		10	10	11	11
Basismetalenindustrie		21	22	22	23
Overige metaalindustrie		32	33	34	36
Openbaar nut		80	85	86	87
Bouwnijverheid		104	105	106	106
Handel, horeca en reparatie		71	74	75	76
Zee- en luchtvaart		27	29	31	31
Vervoer over land		31	35	39	43
Dienstverlening t.b.v. vervoer		16	17	17	17
Tertiaire diensten		41	43	44	46
Quartaire diensten		460	500	498	491
Huishoudens		426	442	454	474
Totaal		1.638	1.731	1.755	1.784

Mede door deze afwenteling blijkt dat in de periode 1998-2004 zich nauwelijks economische knelpunten zullen voordoen als gevolg van het milieubeleid. Het 'weerstandsvermogen' van het Limburgse bedrijfsleven verandert eveneens nauwelijks. Hierdoor is ook het negatieve effect op de werkgelegenheid beperkt. Gemeten in arbeidsjaren (fulltime eenheden) treedt gedurende de hele periode 1998-2004 over alle sectoren samen een werkgelegenheidsverlies op van maximaal 0,34% wanneer de milieukosten niet af te wentelen zijn op afnemers en/of consumenten. Mét afwenteling blijft het verlies beperkt tot 0,14%. Dit alles vergeleken met de werkgelegenheid in het uitgangsjaar 1998, die toen ca. 340.000 arbeidsjaren bedroeg. Gemiddeld is het werkgelegenheidsverlies als gevolg van (extra) milieukosten ca. 0,5 promille per jaar.

De grootste verliezers zijn de sectoren chemische industrie, handel en horeca en vervoer over land; daar neemt de werkgelegenheid het meest af (0,4-2,3 % in de periode 1998-2004). Dit komt omdat de chemie en vervoer over land een relatief laag weerstandsvermogen hebben bij relatief hoge milieukosten. De handel- en horecabranche is uitzonderlijk arbeidsintensief en genereert hierdoor al grote werkgelegenheidseffecten bij kleine veranderingen in het bedrijfsresultaat. Daarbij komt dat deze sectoren beperkt zijn in hun mogelijkheden om milieukosten af te wentelen.

Daarentegen treedt door het milieubeleid met name in de sectoren bouwnijverheid, overige metaalindustrie en financiële/zakelijke dienstverlening (tertiaire sector) per saldo een beperkte groei van de werkgelegenheid op (tot 0,5% in de periode 1998-2004).

De beperkte sociale en economische effecten zijn voor ons aanleiding het milieubeleid in Limburg met grote inzet te blijven voortzetten. Wij zijn van mening dat het weerstandsvermogen van het Limburgse bedrijfsleven voldoende is om ook de hardnekkige milieuproblemen (zoals klimaatverandering en verzuring) te kunnen aanpakken.

Financiële consequenties van het waterbeleid

Kosten

Op basis van de geformuleerde doelstellingen voor het waterbeleid is een inschatting van de financiële consequenties gemaakt. Deze ramingen zijn samengevat in tabel G1.1, waarin de kosten van het waterkwaliteitsbeheer zijn uitgesplitst naar de thema's. De kosten voor rioolwaterzuivering zijn apart benoemd, die voor waterkeringen in de Maas zijn buiten beschouwing gelaten, evenals personeels- en overheadkosten.

Tabel G1.1: samenvatting van de raming van benodigde kosten van maatregelen voor de realisering van de waterbeleidsdoelstellingen (in miljoenen guldens)

Thema	Periode 2001 tot	Totale geschatte investeringen	Totale jaarlijkse kosten	Jaarlijkse kosten uitvoering beleid				
				water- schappen	landbouw	gemeenten	prov	overig
Verdroging en waterconservering	2010	140 mln	20,5 mln tot 2006	2,7 mln	6 mln		2,30 mln	9,50 mln
Inrichting watersystemen	2018	420 mln	19 mln (met 15 km beek//jr)	11,7 mln			0,60 mln	6,70 mln
Wateroverlast en erosie	2004	55 mln	14,7 mln	4 mln	2 mln	8 mln	0,70 mln	
Overige waterhuishoud- kundige werken	continu		3,5 mln	3,5 mln				
Stedelijk waterbeheer, rioleringsbeleid en waterkwaliteit		zie toelichting	5,75 mln zie toelichting	5 mln		zie toelichting	0,75 mln	
Subtotaal			63,45 mln + p.m.	26,9 mln	8 mln	8 mln + p.m.	4,35 mln	16,2 mln
Rioolwaterzuivering	continu/gem.		105 mln	105 mln				
Totaal investeringen, jaarlijkse kosten		615 mln. + p.m.	168,45 mln + p.m.	131,9 mln	8 mln	8 mln + p.m.	4,35 mln	16,2 mln

Toelichting:

- de berekening kan niet anders dan globaal zijn. Niettemin is gebleken dat op een aantal punten beleidsmatige consequenties te trekken zijn: de doelstelling voor realisatie van de SEF-functie in de Limburgse beken in 2018 lijkt vooralsnog niet geheel haalbaar. Hiervoor zullen extra middelen noodzakelijk zijn. Vooralsnog gaan we daarom uit van een herinrichtingstempo van 15 km per jaar bij een totale omvang van 350 km in te richten beken. Hiermee zou de realisatie in 2023 compleet zijn (zie de beleidstekst);
- de kosten van de waterbodemsanering konden niet worden geraamd, maar zullen aanzienlijk zijn en mogelijk een belemmering vormen bij de realisatie van doelstellingen voor de herinrichting van beken;
- de kosten voor het stedelijk waterbeheer zijn nog niet helder in beeld gebracht. De komende periode zal gebruikt worden om, mede op basis van recente uitvoeringsprojecten, de kosten nader te bepalen;
- al met al is duidelijk dat het noodzakelijk is een fors beroep te doen op externe financiering door het Rijk, de EU en dergelijke. Mede in het licht van de financiële consequenties voor het toekomstig waterbeheer die de Commissie waterbeheer in de 21e eeuw recent heeft aangegeven, zullen we optimaal gebruik maken van de mogelijkheden om extra rijks gelden ook binnen Limburg aan te wenden. Ook de provincie zelf zal nagaan in hoeverre extra inzet van gelden mogelijk is (zie toelichting dekking provincie).

Dekking van de kosten

Waterschappen

De waterschappen kennen in hun meerjarenramingen de reserveringen toe die in onderstaande tabel zijn weergegeven. De kosten voor de rioolwaterzuivering blijven hier buiten beschouwing. Voor de in de tabel genoemde thema's is gerekend met netto bedragen, dus exclusief subsidies.

Tabel G1.2: samenvatting van de raming van jaarlijkse kosten van maatregelen die de waterschappen treffen, afgezet tegen de middelen die zij beschikbaar hebben (in miljoenen guldens)

Thema	Jaarlijks benodigd bij waterschappen	Jaarlijks beschikbaar bij waterschappen		
		ZL	WPM	WRO
Verdroging en waterconservering	2,7 mln	5 mln	2,2 mln	0,3 mln
Inrichting watersystemen: ecologisch herstel en retentie	11,7 mln		2,8 mln	3,6 mln
Wateroverlast, erosie en overige waterhuishoudkundige werken	7,5 mln		1,4 mln	3,6 mln
Stedelijk waterbeheer en rioleringsbeleid	5 mln		0,5 mln	3,5 mln
Totaal	26,9 mln	5 mln	6,9 mln	11 mln

Op basis van bovenstaande, door de waterschappen aangeleverde gegevens, blijkt dat voor een sluitend investeringsbudget voor de gezamenlijke Limburgse waterschappen een ophoging van dit budget met vier miljoen gulden noodzakelijk is.

Provincie

De provincie heeft voor realisatie van het waterbeleid de komende jaren jaarlijks gemiddeld ca. 3,3 miljoen gulden gegarandeerd. Dit bedrag is vastgelegd in het Provinciaal basisakkoord. In aanvulling op dit bedrag is in het kader van de evaluatie van het basisakkoord voor de periode 2001-2003 een extra bedrag van 6,35 miljoen gulden vrijgemaakt voor intensivering van het beleid voor veerkrachtige watersystemen. In tabel G1.1 is een nadere onderverdeling van het jaarlijks beschikbare totaalbedrag (vastgelegd voor de periode 2001-2003) naar de verschillende thema's opgenomen.

Gemeenten

De uitvoering van de nota Rioleringsbeleid vraagt om continuering van het huidige investeringsniveau tot waarschijnlijk 2008. Daarbij komt de doelstelling om het verhard oppervlak af te koppelen van de rioleringen, die tot 2020 doorloopt. Combinatie van deze maatregelen met uitvoering van andere rioleringsmaatregelen is goed mogelijk. Ook de nadere uitwerking van de waterketengedachte kan wellicht tot (financiële) efficiencyvoordelen leiden.

De bijdragen voor de erosiebestrijding in Zuid-Limburgse gemeenten zijn reeds vastgelegd in het Convenant erosiebestrijding. Aanvullende middelen moeten gevonden worden via de gemeentelijke rioleringsplannen.

Landbouw

De geraamde kosten komen voort uit de aanpak erosiebestrijding en het agrarisch waterbeheer (o.m. het project Optimaal waterbeheer in de landbouw). Dekking wordt conform de afgesloten convenanten en in het licht van deze projecten binnen de agrarische sector zelf gevonden.

Derden (EU, Rijk)

Dekking via subsidiegelden vanuit het Rijk en de EU zijn vooral noodzakelijk op het gebied van verdrogingsbestrijding en de inrichting van watersystemen. De provincie neemt een inspanningsverplichting op zich om deze gelden te verkrijgen. Hierbij zullen we de mogelijke financiële consequenties uit het onderzoek naar het waterbeheer in de 21e eeuw zeker meenemen.

BIJLAGE 3

Regionale grondbalansen

De relativiteit van de grondbalans

Limburg omvat een gebied ter grootte van 220.900 ha dat voor 100% in gebruik is. De wijze waarop het gebruikt wordt, is aan allerlei regels gebonden. De feitelijke benutting is echter continu aan veranderingen onderhevig. De CBS-bodemstatistiek is momenteel de enige bron die eens in de 3-4 jaar het feitelijke gebruik gebiedsdekkend opnieuw vastlegt. Daarbij worden allerlei kleinere objecten zoals graften, boerderijen of verspreid liggende huizen niet apart onderscheiden. In dit geval zal veelal het grondgebruikstype landbouwgebied worden aangegeven. De CBS-methode houdt geen rekening met bestemmingen; alleen de feitelijke situatie wordt vastgelegd. Dit betekent dat de methode wel een geschikte informatiebron is om de ontwikkelingen in het grondgebruik te volgen, maar alleen op hoofdlijnen.

Naast de CBS-bodemstatistiek worden sectoraal ook allerlei ontwikkelingen vastgelegd en gemonitord, b.v. REBIS voor bedrijventerreinen en de landbouwmeitellingen.

REBIS neemt de als bedrijventerrein bestemde gebieden als vertrekpunt. Is grond verkocht aan een bedrijf dan staat dit te boek als uitgegeven, maar dit hoeft niet te betekenen dat alle grond daadwerkelijk wordt benut. Alleen de niet-verkochte grond geldt als restruimte. De CBS-bodemstatistiek en REBIS leveren vrijwel altijd een ander getal op, omdat ze verschillende definities en uitgangspunten hanteren, die elk op zichzelf legitiem zijn en toegesneden zijn op het doel van de betreffende methode.

Om een grondbalans te maken, gebruiken we de CBS-bodemstatistiek, die als laatste de situatie van 1996 weergeeft. Om de veranderingen in het grondgebruik in de periode 1996-2010 in beeld te kunnen brengen, is een link nodig met sectorale statistieken. Ook moet er een regionale vertaling van de prognoses komen. Dit levert onherroepelijk fouten op.

Toch hebben we een poging gedaan om te kunnen illustreren welke effecten de optredende en/of verwachte veranderingen in het grondgebruik met zich mee brengen, en om een toekomstig ijkpunt te hebben.

De gepresenteerde getallen zijn dus niet keihard maar wel voldoende indicatief voor eerste gedachtebepaling. Het instrument wordt als zodanig de komende tijd verder ontwikkeld.

De grondbalans in 1996

Op basis van de CBS-bodemstatistiek (meest recent meetjaar 1996) is voor de veertien POL-regio's een beeld te schetsen van het feitelijke grondgebruik. De zeven stadsregio's lopen wat betreft de oppervlakte uiteen van ca. 18 km² tot 107 km², maar zijn anno 1996 alle in sterke mate verstedelijkt: de categorieën 2, 3 en 4 nemen ca. 45 tot 54% van het grondoppervlak in.

Van de niet-stedelijke POL-regio's is het landelijk gebied Zuid-Limburg het meest verstedelijkt en na het Maasdal relatief het meest arm aan natuur en bos.

Hierbij moet wel worden opgemerkt, dat het areaal landbouw volgens de CBS-bodemstatistiek ook veel andere elementen als kleine gehuchten, gebouwen, beken, landschapselementen en graslandachtige natuur omvat en zeker voor het Heuvelland een te hoog percentage oplevert (en dus ook een te laag aandeel natuur). Hier kan een afwijking van 5 – 10 % in zitten.

Tabel 1: het relatieve aandeel in procenten van de verschillende grondgebruikscategorieën in 1996 binnen de veertien POL-regio's

POL-regio	Opp.	Aandeel grondgebruikscategorieën (in %)									
		km ²	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Limburg totaal	2209	61	11	3	4	1	3	14	3	1	< 1
Zuidelijk Maasdal	60	32	38	9	3	2	5	4	2	3	1
Parkstad	107	25	42	8	4	2	6	10	2	< 1	< 1
Sittard-Geleen/Stein/Beek	77	41	31	17	4	< 1	3	4	< 1	< 1	1
Landelijk gebied Zuid-Limburg	375	74	10	1	3	< 1	2	8	3	< 1	< 1
MAA	3	46	< 1	8	46						
Roermond	46	34	34	11	4	< 1	3	2	< 1	12	1
Maas- en Roervallei	244	61	7	1	4	< 1	2	21	2	1	< 1
Venlo	61	38	30	11	4	< 1	2	10	2	1	1
Maasduinen	183	50	5	1	1	2	3	31	5	2	< 1
Maasdal	180	76	5	1	< 1	2	3	4	1	7	1
Maasvallei-West	297	67	6	1	4	< 1	2	19	1	1	< 1
Peelland	526	71	3	< 1	2	< 1	2	17	3	1	< 1
Weert/Nederweert	32	41	30	11	4	< 1	4	5	1	1	1
Stad Venray	18	33	38	11	4	< 1	3	9	< 1	< 1	< 1

De regio Maasduinen is 183 km² groot en bestond in 1996 voor de helft uit landbouwgrond en voor 31% uit bos. In 'vet' is aangegeven wanneer een bepaalde grondgebruiksvorm meer dan gemiddeld voorkomt in een bepaalde regio.

De 29 voor Limburg relevante grondgebruiksvormen van de CBS-bodemstatistiek zijn samengevoegd tot de volgende tien

gebruikscategorieën: landbouw (1), woonomgeving (2), bedrijven (3), verkeer (4), delfstofwinning (5), recreatie (6), bos (7), natuur (<20% bomen) (8), water (9), en overige grond (10). (Zie: Ruimte op voorraad, 1998).

Verwachte claims in de periode 2000 - 2010

Op grond van vigerend beleid en de voorgaande hoofdstukken in dit POL, is een beeld te geven van het totaal aan veranderingen per grondgebruiksvorm (sector) in de periode tot 2010 (tabel 2). Hierbij is rekening gehouden met het feit dat sommige taakstellingen over een langere periode zijn uitgesmeerd. Voor bijvoorbeeld natuurontwikkeling loopt de realisatieperiode tot 2018 en is nu een vertaling gemaakt voor de periode 2000-2010: ca. 50% van het nu nog niet verworven deel van de reservaatgronden en natuurontwikkelingsprojecten (RBON).

Voor de waterretentiegebieden is de verwachting dat, door het inzetten op multifunctioneel grondgebruik, ca. 75% samenvalt met bestaande of nieuw te ontwikkelen natuur en dat ca. 50% van de resterende grond verworven moet worden.

Bij toerisme betreft het een voorlopige aanname. Voor wonen geldt dat de prognoses voor de richtcijfers vertaald zijn naar hectares en bij bedrijventerrein gaat het voor een deel om plancapaciteit die nog niet is ingevuld.

Tabel 2: overzicht van de grondclaims in de periode 2000 – 2010

Categorie	Claim in ha	Toelichting/onderverdeling
Wonen	1070 ha	Aanname prognose richtcijfers
Bedrijventerrein	1750 ha	Bruto excl. strategische reserve uitgaande van bruto/netto verhouding van 1,25
Delfstoffen	1370 ha	550 ha (excl. kalk, de Maaswerken) 350 ha Grensmaas 470 ha Zandmaas
Verkeer	560 ha	Nationaal en regionaal wegennet
Toerisme	600 ha	Aanname
Bos	1500 ha	
Natuur	6000 ha	Component verwerving, inclusief 20% van robuuste verbindingen en blauw-groene dooradering
Water	735 ha	Retentie: 200 ha Meandering: 235 ha Verdrogingsbestrijding: 300 ha (alle excl. RBON/Natuur)
Totaal	13.600 ha	

Van de hierboven aangegeven claims van in totaal ruim 13.600 ha, is ca. 8.000 ha feitelijk al besloten en planologisch geregeld. Het betreft met name een groot deel van de bedrijventerreinen en delfstofwinningen en nieuwe wegen, natuur (RBON) en bossen.

Voor de woningbouw en nieuwe bedrijventerreinen zetten we nu in dit POL de lijnen uit. Ook voor water gaat het deels om een lopende lijn, waarbij voor onderdelen nog een nadere uitwerking plaatsvindt (retentiegebieden via onder meer de Reconstructie).

Het overzicht geeft tevens een grove indicatie van nieuw rijksbeleid voor natuur, bos en landschap.

De geschatte omvang van de claims (te realiseren in de periode 2003-2020) bedraagt:

- voor robuuste ecologische verbindingen: 1.500 ha omzetting landbouw in natuur;
- voor de groen-blaauwe dooradering: ca. 3.000 ha omzetting landbouwgrond in kleine landschapselementen. Dit gaat met name in de meest waardevolle landschappen gebeuren, dat wil zeggen het WCL-gebied in Midden-Limburg en het landelijk gebied Zuid-Limburg.

De relatieve verdeling van de grondclaims over de POL-regio's

De veertien POL-regio's zijn duidelijk verschillend van grootte. Om een vergelijking mogelijk te maken is daarom in tabel 3 tevens het procentuele aandeel van de POL-regio's aangegeven. Uit de tabel blijkt dat in de stedelijke regio's verhoudingsgewijs de sterkste veranderingen in grondgebruik gaan optreden.

Het relatieve aandeel verandering is vaak twee maal zo hoog als het relatieve oppervlakteaandeel. Parkstad springt er in absolute cijfers uit.

Binnen de vijf plattelandsregio's worden het Maasdal en het landelijk gebied Zuid-Limburg relatief (%) en absoluut (ha) het meest met veranderingen in de grondbalans geconfronteerd, terwijl de Maas- en Roervallei een tussenpositie inneemt.

Tabel 3: het absolute (ha) en relatieve (%) aandeel van de POL-regio's voor wat betreft oppervlakte en optredende grondclaims in de periode 1996–2010

Gebied	Oppervlakte in ha	Oppervlakte in %	Totaal wijzigingen in ha	Totaal wijzigingen in %
Zuidelijk Maasdal	6000	3	450	3
Parkstad	10700	5	1170	9
Sittard-Geleen/Stein/Beek	7700	3	790	6
Landelijk gebied Zuid-Limburg	37500	17	2560	20
MAA	300	< 1	50	< 1
Roermond	4600	2	470	4
Roer en Maasvallei	24400	11	1600	12
Venlo	6100	3	750	6
Maasduinen	18300	8	660	5
Maasdal	1800	8	2160	17
Maasvallei west	29700	13	840	6
Peelland	52600	24	1240	10
Weert/Nederweert	3200	1	150	1
Stad Venray	1800	1	110	1
Limburg	220900	100	13000	100

De verwachte veranderingen in de grondbalans in de periode 1996-2010

De veranderingen hebben per POL-regio nogal uiteenlopende achtergronden. Dit wordt in tabel 4 geïllustreerd. Daarbij zijn er de volgende kanttekeningen.

Er is geen invulling gegeven aan een regionale indicatie van de ontwikkelingen binnen de toeristisch-recreatieve sector, aangezien daarvoor op dit moment geen geschikte basis te vinden was. De te realiseren claim voor water (9) buiten het Maasdal resulteert in feite in natte natuur (meanderzones en een deel van de retentiegebieden) en slechts in geringe mate in water en is daarom bijgeteld onder natuur.

Voor delfstofwinning geldt een ander verhaal. Daar ontstaat meestal als eindresultaat water (met een natuurfunctie), zodat de afgeronde winning is bijgeteld bij water.

De grondgebruikscategorieën 2, 3, en 4 kan men bundelen tot het verstedelijkingsaandeel, terwijl de gebruikscategorieën 7, 8 en 9 het aandeel water/natuur betreffen. Uit tabel 3 komt dan naar voren dat de landbouw overal ruimte moet inleveren, verhoudingsgewijs het meest in de stadsregio's MAA en Sittard-Geleen/Stein/Beek en het minst in Peelland.

De verstedelijking neemt relatief het sterkste toe in Venlo en Sittard-Geleen/Stein/Beek. Bij de stadsregio's is zowel sprake van verstedelijking als vergroening. In de plattelandsregio's speelt met name de vergroening van landbouwgronden ten gunste van natuur en watersystemen een grote rol in de ruimtelijke grondbalans. Dit treedt relatief het sterkst op in het Maasdal (zeker als het effect van de delfstofwinning wordt meegenomen) en in iets mindere mate in het landelijk gebied van Zuid-Limburg en Maas- en Roervallei. Doordat de CBS-categorie landbouw tamelijk veel gronden omvat die feitelijk geen landbouwkundig gebruik

kennen, en de realisatie van met name de natuur en wateropgaven alleen betrekking hebben op echte landbouwgronden, is de afname van het werkelijke landbouwareaal groter dan uit tabel 4 blijkt.

Tabel 4: de relatieve veranderingen in de grondbalans in 2010 ten opzichte van 1996

gebied	Opp. in km ²	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Limburg totaal	2.209	-7	+1	< 1	< 1	+1	pm	+1	+2	+1	0
Zuidelijk Maasdal	60	-7	+3	+1	< 1	< 1	pm	+2	+2	< 1	0
Parkstad	107	-11	+1	+2	+1	< 1	pm	+6	< 1	< 1	0
Sittard-Geleen/Stein/Beek	77	-14	+4	+5	+1	< 1	pm	+1	+1	< 1	0
Landelijk gebied Zuid-Limburg	375	-7	< 1	< 1	< 1	< 1	pm	+1	+6	< 1	0
MAA	3	-16	< 1	+17	< 1						
Roermond	46	-10	+2	+3	+3	< 1	pm	+2	< 1	< 1	0
Maas- en Roervallei	244	-7	< 1	< 1	+1	< 1	pm	< 1	+5	< 1	0
Venlo	61	-12	+2	+7	+2	< 1	pm	+1	< 1	< 1	0
Maasduinen	183	-4	< 1	< 1	< 1	< 1	pm	< 1	+3	< 1	0
Maasdal	180	-12	<	< 1	< 1	+/-5	pm	< 1	+7	+1	0
Maasvallei-West	297	-4	< 1	< 1	< 1	< 1	pm	< 1	+2	< 1	0
Peelland	526	-3	< 1	< 1	< 1	< 1	pm	+2	+2	< 1	0
Weert/ Nederweert	32	-4	+3	+2	< 1	0	pm	+2	< 1	< 1	0
Stad Venray	18	-6	+2	+4	< 1	0	pm	0	< 1	< 1	0

Voor Limburg als geheel neemt het aandeel landbouw af met 7%, terwijl het areaal natuur met 2% groeit. In vet is aangegeven wanneer een bepaalde grondgebruiksvorm meer dan gemiddeld verandert in een bepaalde regio.

De grondgebruikscategorieën zijn: landbouw (1), woonomgeving (2), bedrijven (3), verkeer (4), delfstofwinning (5), recreatie (6), bos (7), natuur (<20% bomen) (8), water (9), en overige grond (10). (Zie: Ruimte op voorraad, 1998).

Grondbalans in 2010

De stadsregio's Zuidelijk Maasdal, Parkstad, Sittard-Geleen/Stein/Beek, Roermond en Venlo zijn verder verstedelijkt met een aandeel van 54 tot 62% van de categorieën 2, 3 en 4, waarbij de eerste twee stadsregio's in verhouding een lager aandeel bedrijventerrein hebben.

Van de plattelandsregio's krijgt met name het Maasdal een veel natuurlijker karakter.

Alle plattelandsregio's behouden echter nadrukkelijk ook een agrarisch karakter, variërend van 54% in de Maas- en Roervallei tot 68% in Peelland.

Hierbij moet wel worden opgemerkt dat de CBS-bodemstatistiek zeker voor het landelijk gebied van Zuid-Limburg een te hoog percentage landbouw oplevert (en dus ook een te laag aandeel natuur).

Zoals eerder is aangegeven geldt er voor natuur, bos en water een taakstelling die doorloopt tot ca. 2020. Dat betekent dat de relatieve afname van het landbouwareaal en de relatieve groei van de blauw-groene dooradering doorzetten. In dat verband spelen ook de nu nog in ontwikkeling zijnde rijksvoornemens om extra hectares in te zetten voor landschappelijke versterking, robuuste verbindingen en waterbeheer voor de 21e eeuw. Naar verwachting zal daardoor het aandeel landbouwgrond in het Maasdal en Roer- en Maasvallei richting de 50% gaan.

Tabel 5: het relatieve aandeel (%) van de verschillende grondgebruiksvormen in de veertien POL-regio's in 2010

POL-regio	Opp. in km ²	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Limburg totaal	2.209	55	12	3	3	1	3	15	5	2	< 1
Zuidelijk Maasdal	60	25	41	10	3	2	5	6	3	4	< 1
Parkstad	107	14	43	10	5	2	6	16	2	1	< 1
Sittard-Geleen/Stein/Beek	77	27	35	22	5	< 1	3	5	1	1	1
Landelijk gebied Zuid-Limburg	375	67	10	1	3	< 1	2	9	9	< 1	< 1
MAA	3	30	< 1	25	47						
Roermond	46	24	36	14	6	< 1	3	4	< 1	12	1
Maas- en Roervallei	244	54	7	1	5	< 1	2	21	7	1	< 1
Venlo	61	26	32	18	6	< 1	2	11	2	1	1
Maasduinen	183	46	5	1	1	2	3	31	8	2	< 1
Maasdal	180	64	5	1	< 1	7	3	4	8	8	1
Maasvallei-West	297	63	6	1	4	< 1	2	19	3	1	< 1
Peelland	526	68	3	< 1	2	< 1	2	17	5	1	< 1
Weert/Nederweert	32	37	33	13	4	< 1	4	8	1	1	1
Stad Venray	18	27	40	15	4	< 1	3	11	< 1	< 1	< 1

In Limburg bestaat in 2010 55% van het grondgebruik uit landbouw en 15% uit bos. In vet staat aangegeven wanneer een bepaalde grondgebruiksvorm meer dan gemiddeld voorkomt in een bepaalde regio.

BIJLAGE 4

Ecologische functietoekenning beken in Limburg

SEF = specifiek ecologische functie;

AEF = algemeen ecologische functie.

Stroomgebied	Beken	Functie	Stroomgebied	Beken	Functie		
Noord-Oostelijk Maasterras	Molenbeek (Plasmolen)	SEF	Loobek en Oostrumsche beek	Afleidingskanaal	SEF		
	Tielebeek	SEF		Loobek	SEF		
	Kroonbeek	SEF		Weverlose beek	AEF		
	Aaldonkse beek	SEF		Oostrumschebeek (midden- en benedenloop)	SEF		
	Niers	SEF		Noord-Westelijk Maasterras	Wolterskamplossing	SEF	
	Kendel	SEF			Broekhuizermolenbeek	SEF	
	Kleefsebeek (boven- en middenloop)	AEF			Gekkengraaf	AEF	
	Kleefsebeek (benedenloop)	SEF			Molenbeek van Lottum	SEF	
	Eckeltse beek (beneden/middenloop)	SEF			Groote Molenbeek	Groote Molenbeek	SEF
	Horster beek	SEF				Lollebeek (benedenloop)	SEF
	Bleyenbeeklossin	SEF	Kabroeksebeek	AEF			
	Heukelomse beek	SEF	Peelloop	AEF			
	Wellse Molenbeek	SEF	Blakterbeek	SEF			
	Gelderns-Nierskanaal	SEF	Vliet	AEF			
	Rode beek	SEF	Elsbeek	SEF			
	Kleinvinklossing	AEF	Zuid-Westelijk Maasterras	Everlosebeek	SEF		
	Lingsforterbeek	SEF		Springbeek	SEF		
	Grensbeek (Leitgraben)	SEF		Kwistbeek	SEF		
	Scheidsgraaf	AEF		Tasbeek	AEF		
	Vreewaterlossing	AEF		Afwateringskanaal	SEF		
	Haagbeek	AEF		Brabantse afwateringen	Euwselscheloop	AEF	
	Latbeek	AEF	Aa		SEF		
	Rijnbeek	AEF	Kievitsloop		SEF		
	Wilderbeek	SEF	Riet		AEF		
	Venlose Molenbeek	SEF	Oude Graaf		SEF		
	Zuid-Oostelijk Maasterras	Aalsbeek	SEF		Roggelse beek	Roggelsebeek	SEF
Schellekensbeek		SEF	Neerpeelbeek	SEF			
Gansbeek		SEF	Vissensteert	AEF			
Huilbeek		SEF	Bevelandse beek	SEF			
Swalm		SEF	Leveroyse beek	AEF			
Eppenbeek		SEF					
Teutebeek		SEF					

Stroomgebied	Beken	Functie	Stroomgebied	Beken	Functie	
Tungelroyschebeek	Neerbeek	SEF	Geleenbeek	Geleenbeek	SEF	
	Tungelroysebeek	SEF		Hons Venkebeek	AEF	
	Leukerbeek	SEF		Platsbeek	SEF	
	Dijkerpeel	AEF		Hulsbergerbeek – Bissebeek	SEF	
	Meilossing	AEF		Retersbeek	SEF	
	Vliet	SEF		Luiperbeek	SEF	
	Raam	SEF		Caumerbeek	AEF	
Haelensebeek	Haelensche beek	SEF		Rode beek	SEF	
	Uffelsebeek	AEF		Ruisscherbeek	SEF	
	Panheelderbeek	AEF		Merkelbekerbeek	SEF	
	Thornerbeek	AEF		Vloedgraaf	SEF	
	Itterbeek	AEF		Worm	SEF	
Roer en Vlootbeek	Roer/Hambeek	SEF		Strijthagerbeek (bovenloop)	SEF	
	Rode beek (Meinweg)	SEF		Strijthagerbeek (benedenloop)	AEF	
	Bosbeek	SEF		Crombacherbeek – Bleijerheidebeek	SEF	
	Beken Herkenboscher Broek	SEF		Anselderbeek (boven- en middenloop)	SEF	
	Venbeek	SEF		Anselderbeek (benedenloop)	AEF	
	Holsterbeek	SEF		Geul	Geul incl. zijbeken	SEF
	Maasnielderbeek (middenloop)	SEF			Selzerbeek/Zieversbeek incl. zijbeken	SEF
	Vlootbeek	SEF			Eijserbeek incl. zijbeken	SEF
	Esbroeklossing	AEF			Gulp	SEF
	Putbeek	SEF	Mechelderbeek incl. zijbeken		SEF	
	Paterslossing	AEF	Terzieterbeek incl. zijbeken		SEF	
	Pepinusbeek	SEF	Plateau		Voer	SEF
	Diergaardlossing	AEF		Margraten	Noor	SEF
	Bolvenlossing	AEF	Droogdalen		SEF	
	Vulensbeek	SEF	Jeker en	Jeker	SEF	
	Middelsgraaf	SEF	Grensmaasregio	Kanjel – Oude Kanjel	SEF	
				Hemelbeek – systeem Bunderbosch	SEF	
		Ur		AEF		
		Kingbeek		SEF		

BIJLAGE 5

Overzicht kaarten bij het POL

kaart	titel	formaat	schaal
kaart 1	Kaart Noord	A0	1:50.000
kaart 2	Kaart Midden	A0	1:50.000
kaart 3	Kaart Zuid	A0	1:50.000
kaart 4	Projectvestiging glastuinbouw Californië	A4	1:25.000
kaart 5	Projectvestiging glastuinbouw Siberië	A4	1:25.000
kaart 6	Delfstofwinning Tegelen/Belfeld	A4	1:10.000
kaart 2.1	Limburg in N.W. -Europees perspectief	A4	
kaart 2.2	MHAL-concept	A4	
kaart 2.3	Internationaal stroomgebied van de Maas	A4	
kaart 3.1	Kwaliteitsprofielen	A3	
kaart 4.1	Kristallen waarden	A0	1:100.000
kaart 4.2	Groene waarden	A0	1:100.000
kaart 4.3	Stroomgebieden en blauwe knooppunten	A4	
kaart 4.4	Blauwe waarden	A0	1:100.000
kaart 4.5	Visueel landschap	A4	
kaart 4.6	Aardkundige waarden	A4	
kaart 4.7	Nota Belvédère	A4	
kaart 4.8	Cultuurlandschappen	A4	
kaart 4.9	Cultuurhistorische waarden	A4	
kaart 4.10	Historische bouwkunst	A4	
kaart 4.11	Nederzettingvormen	A4	
kaart 4.12	Archeologie	A4	
kaart 5.1	Sociaal economische hoofdstructuur	A4	
kaart 5.2	Marktgebieden bedrijvigheid	A4	
kaart 5.3	Bedrijventerreinen, kantoren en retail	A3	
kaart 5.4	Positionering huidige en toekomstige retailclusters in Limburg	A4	
kaart 5.5	Toeristisch-recreatieve structuur	A4	
kaart 6.1	Zorgvoorzieningen	A4	
kaart 6.2	Cultuurvoorzieningen	A4	
kaart 6.3	Stortplaatsen	A4	1:50.000
kaart 6.4	Grondstoffen: winplaatsen en winzones	A3	1:50.000
kaart 7.1	(Inter-)nationaal infrastructuurnetwerk	A4	
kaart 7.2	Alternatieven IJzeren Rijn	A4	
kaart 7.3	Regionaal verbindend wegennet	A4	
kaart 7.4	Kwaliteitsniveaus regionaal verbindend wegennet	A4	
kaart 7.5	Regionaal verbindend openbaar vervoer	A4	
kaart 7.6	Goederenvervoerconcept	A4	
kaart 7.7	Congestiekans A2 in 1997	A5	
kaart 7.8	Congestiekans A2 in 2010	A5	
kaart 8.1	Limburg in beleidsregio's	A4	
kaart 8.2	Strategische projecten Echt/Roermond Luik	A4	
kaart 8.3	Drielandenpark	A4	
kaart 8.4	Businesspark MAA	A4	

Lijst van afkortingen

ABL	Actief bodembeheer Limburg
AEF-beek	Beek met algemeen ecologische functie
AHS	Agrarische hoofdstructuur
ALARA	As low as reasonably achievable
AMvB	Algemene maatregel van bestuur
AVL/Essent	Afvalverwerking Limburg, onderdeel van Essent
AZC	Asielzoekerscentrum
AZM	Academisch Ziekenhuis Maastricht
BANS	Bestuursakkoord nieuwe stijl
BBP	Bodembeheersplan
BCI	Buck Consultancy International (adviesbureau)
BEES	Besluit emissie-eisen stookinstallaties
BIM	Bedrijfsinterne milieuzorg
BIS	Bestuurlijk interactief samenwerken Zuid-Limburg
BNA	Bond van Nederlandse Architecten
BNSP	Bond van Nederlandse Stedenbouwkundigen en Planologen
BOM	(1) Bouwkavel op maat of (2) Beregenen op maat
BRO	Besluit Ruimtelijke Ordening
BVO	Bruto vloeroppervlakte
CBB	Concrete beleidsbeslissing
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CPB	Centraal Plan Bureau
CPR	Commissie Preventie Risico's
CVV	Collectief vraagafhankelijk vervoer
DLO	Dienst Landbouwkundig Onderzoek
Dubo	Duurzaam bouwen
EHS	Ecologische hoofdstructuur
EMU	Europese Monetaire Unie
EROP	Europees Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief
ETIL	Economisch Technologisch Instituut Limburg
EU	Europese Unie
EWHP	Evaluatie en actualisatie Waterhuishoudingsplan Limburg
FOC	Factory outlet centre
GDU	Gebundelde doeluitkering kleine infrastructuur
GDV	Grootschalige (geconcentreerde) detailhandelsvestiging
GGOR	Gewenste grond- en oppervlaktewaterregime
GIOS	Groen in en om de stad
GIS	Geografisch informatiesysteem
GS	Gedeputeerde Staten
GSB	Grote-stedenbeleid
GWB	Grondwaterbeschermingsgebied
HAAS	Huishoudelijk afval en analoge systemen

HSL	Hogesnelheidslijn (spoorlijn)
IC	Intercity
ICBM	Internationale Commissie ter Bescherming van de Maas
ICES	Interdepartementale Commissie Economische Structuurversterking
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IKL	Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg
IPO	Interprovinciaal overleg
IPS	Industrial Park Swentibold
ISV	Investeringsbudget stedelijke vernieuwing
IVN	Instituut voor natuurbeschermingseducatie
KAN	Knooppunt Arnhem-Nijmegen
KRW	Kaderrichtlijn Water
KWS 2000	Koolwaterstoffen 2000, herenakkoord met milieudoelstelling voor het jaar 2000
LAP	Landelijk Afvalbeheersplan
LBT	Limburgs Bureau van Toerisme
LEI	Landbouw Economisch Instituut
LIOF	N.V. Industriebank Limburgs Instituut voor Ontwikkeling en Financiering
LLTB	Limburgse Land- en Tuinbouwbond
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
LOZO	Limburgse Organisatie van Zelfstandige Ondernemers
L-SEV	Limburgse Sociaal-Economische Verkenningen
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
MAA	Maastricht Aachen Airport
MBP	Milieubeleidsplan Limburg
MDW	Marktwerking, deregulering en wetgeving
MER	Milieueffectrapport/rapportage
MHAL	Samenwerkingsverband van Maastricht/Heerlen, Hasselt/Genk, Aken en Luik
MIG	Modernisering instrumentarium geluidhinder
MINAS	Mineralenaangiftesysteem
MIOW-PROV	Rekenmodel waarmee sociaal-economische effecten van milieubeleid worden bepaald
MIT	Meerjarenprogramma Infrastructuur en Transport
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MONNIE	Rekenmodel waarmee milieukosten en -lasten worden bepaald
MTR	Maximaal toelaatbaar risico
NER	Nederlandse Emissierichtlijnen
NIROV	Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting
NMP	Nationaal Milieubeleidsplan
NRB	Nederlandse Richtlijn Bodembescherming bij bedrijfsmatige activiteiten
NVVP	Nationaal Verkeers- en Vervoersplan
NW4	4e Nota Waterhuishouding
ORI	Ondersteuningsprogramma Regionale Infrastructuur
OTR	Oost-Tangent Roermond, regionale weg aansluitend op de A73 bij Roermond
OV	Openbaar vervoer
OZL	Oostelijk Zuid-Limburg
PAK's	Polycyclische aromatische koolwaterstoffen
PCOL	Provinciale Commissie Omgevingsvraagstukken Limburg
PDV	Locatie voor Perifere detailhandelsvestiging

PES	Provinciale ecologische structuur
PKB	Planologische kernbeslissing
PLIM	Provincie Limburg Milieumeetnet
PMV	Provinciale milieuverordening
PNL	Perspectievennota Limburg
POL	Provinciaal Omgevingsplan Limburg
PPS	Publiek-private samenwerking
PR	Park en ride
PS	Provinciale Staten
PVVP	Provinciaal verkeers- en vervoersplan
R&D	Research and development (onderzoek en ontwikkeling)
RAOZ	Regionaal Afval Overleg Zuid (Nederland)
RBON	Regeling Beheersovereenkomsten en Regeling Natuurontwikkelingsgebieden
REBIS	Regionaal bedrijveninformatiesysteem
RMN	Euregio Rijn-Maas Noord
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
ROC	Regionaal overslagcentrum
ROM	Ruimtelijke Ordening en Milieu
RTB	Railterminal Born
RTP	Regionaal technologie plan
RVP	Regionaal volkshuisvestingsplan, op te stellen door de Limburgse gemeenten ter uitvoering van het POL
RWS	Rijkswaterstaat
RWSV	Regionale watersysteemverkenningen
RWTH	Technische Universiteit Aken
SBB	Staatsbosbeheer
SDV	Stads- en dorpsvernieuwing
SEBA	Sociaal-emotionele begeleiding agrariërs
SEF-beek	Beek met specifieke ecologische functie
SER	Sociaal-Economische Raad
SGB	Subsidieregeling Gebiedsgericht Milieubeleid
STIER	Stimuleren inzamelen en recyclen bedrijfsafval
TEU	Twenty feet equivalent unit, standaardmaat containers
TIPP	Tenderregeling Investerings Programma's Provincies
TPE	Technoport Europe (bedrijventerrein bij Beek)
TPN	Trade Port Noord (bedrijventerrein bij Venlo)
TRP	Toeristisch-recreatief plan
V&W	Ministerie van Verkeer en Waterstaat
VAB	Vrijkomende agrarische bebouwing
VCRG+	Ten behoeve van POL verbreed samengestelde Vaste Commissie Ruimte en Groen
VEWIN	Vereniging van Waterleidingbedrijven in Nederland
VINEX	Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VNM	Vereniging van Nederlandse Milieukundigen
VOS	Vluchtige organische stoffen
VPL	Vervoersprestatie op locatie
VR	Verwaarloosbaar risico
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WCL	Waardevol cultuurlandschap
WGR	Wet Gemeenschappelijke Regelingen
Wm	Wet Milieubeheer
WML	Waterleiding Maatschappij Limburg
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening
WVG	Wet Voorkeursrecht Gemeenten

Begrippenlijst

A-biotisch

niet levend.

Achtergrondluchtkwaliteit

(gemiddelde) luchtkwaliteit die op het schaalniveau van Limburg voorkomt. Deze kwaliteit wordt bepaald door de kwaliteit van de lucht die uit het omringende buitenland komt aanwaaien en door de uitstoot van alle luchtverontreinigende bronnen in Limburg zelf (industrie, verkeer, landbouw, huishoudens).

Actief bodembeheer

beheersmaatregelen gericht op structurele vormen van bodemverontreiniging.

Afkoppelingspercentages

het gedeelte van het aantal hemelwaterafvoeren dat momenteel op het rioleringsstelsel is aangesloten en dat daarvan zou moeten worden losgekoppeld, zodat het regenwater de grond in kan zijgen (infiltratie).

Afromingspercentage van mestrechten

vermindering van de toegestane hoeveelheid mest die door een agrarisch bedrijf geproduceerd mag worden, uitgedrukt in procenten.

Afslagdichtheid

het aantal op- en afritten per wegtraject.

Aggregatieniveau

niveau waarop samenvoeging of bundeling plaatsvindt.

Agribusiness

bedrijven die goederen en diensten leveren aan land- en tuinbouwbedrijven of zorgen voor verwerking, afzet en transport van agrarische producten en de land- en tuinbouwbedrijven.

Akkerrandenbeheer

het ten opzichte van de rest van de akker afwijkend beheren van de randen van akkers, met als doel het vergroten van de daarbinnen voorkomende natuurwaarden.

ALARA-principe

As-Low-As-Reasonably-Achievable-principe; te nemen milieu-maatregelen die redelijkerwijs qua kosten en technische maatregelen haalbaar zijn.

Alarmdrempel

een vastgesteld niveau van luchtverontreiniging waarbij gezondheidseffecten kunnen optreden.

Alignement

horizontaal en verticaal verloop van de as van een weg.

Ammoniakdepositie

de neerslag van ammoniak uit de lucht op een bepaald gebied.

ANKER+-project

project dat zich richt op de ontwikkeling en invoering van een model waarmee de kosten van de afvalverwijdering in beeld gebracht en geregistreerd kunnen worden.

Assimilatiebelichting

kunstlicht gebruikt in de tuinbouw(kassen) om planten beter te laten groeien.

Atmosferische depositie

neerslag van stoffen vanuit de dampkring op aarde.

Barrièrewerking

de scheiding van gebieden als gevolg van de aanleg van infrastructuur met als gevolg verminderde onderlinge bereikbaarheid en samenhang.

Bedrijfsomgevingscertificering

document waarin is vastgelegd wat de beïnvloeding is van de omgeving door een agrarisch bedrijf. Ook de maatregelen ter beperking van die invloed zijn vermeld.

Benchmark

soort kwaliteitslabel voor efficiency van bedrijven op een bepaald terrein.

Beregening

het kunstmatig besproeien van land- en tuinbouwgewassen met water ter optimalisering van de gewasproductiviteit.

Bergingsmogelijkheden

mogelijkheden om bovenmatige hoeveelheid afstromend water tijdelijk op te slaan.

Betuwelijn

goederenspoorlijn tussen Rotterdam en Ruhrgebied via de Betuwe.

Biodiversiteit

natuurlijke rijkdom aan soorten, levensgemeenschappen en ecosystemen.

Biotisch

levend.

Blauwe waarden

te beschermen specifieke kwaliteiten van het waterhuishoudkundig systeem.

Bodemgebruikswaarde

mate van geschiktheid van een type bodem voor menselijk gebruik, bijvoorbeeld voor landbouw of woningbouw.

Boringsvrije zone

gebied waarbinnen boringen dieper dan 30 meter beneden maaiveld (o.a. ten behoeve van het slaan van regenputten) in principe verboden zijn ter bescherming van de strategische grondwatervoorraad.

Boswet

bij wet vastgelegde rijksregelgeving gericht op het instandhouden van bossen en houtopstanden naar kwantiteit en kwaliteit.

Bouwblok

het bebouwd bouwblok in de agrarische sector is een perceel grond bestemd voor stallen, loodsen, bedrijfswoning(en), silo's, hoge tunnels (> 1,5 meter) en kassen. Er is ook een onbebouwd bouwblok, dat bestemd is voor tijdelijke 'bouwwerken', bestemd voor het agrarisch productieproces zoals tunnels en containervelden. Bodembedekkende kunststoffolie valt hier niet onder.

Bouwvolume

het aantal te bouwen wooneenheden.

Brabantlijn

spoorlijn Rotterdam-Eindhoven-Venlo.

Broekbossen

bossen op min of meer permanent drassige standplaatsen.

Bronbemaling

wegpompen van grondwater ten behoeve van bouwactiviteiten.

Bronzen waarden

te beschermen specifieke kwaliteiten van het landschap, de cultuurhistorie en de aardkunde.

Bruto-oppervlak bedrijventerrein

omvang van een bedrijventerrein uitgedrukt als som van de bedrijfskavels en de ruimte voor gezamenlijke voorzieningen (zoals aansluiting op het wegennet, interne infrastructuur, groen- en nutsvoorzieningen).

Bufferzones

1

gebied gelegen tussen sterk verstedelijkte gebieden, waar geen substantiële toename van de bebouwing dient plaats te vinden.

2

gebied waarbinnen door middel van aanvullende regelgeving en/of gebruiksbepalingen extra bescherming wordt geboden aan de binnen aangrenzende gebieden aanwezige natuurwaarden, gericht op het terugdringen van de verdroging respectievelijk de verzuring.

Capaciteitsplannen

plannen die inzicht bieden in de totale stroom van een bepaalde afvalstof en de benodigde be- en verwerkingscapaciteit voor milieuverantwoorde en kosteneffectieve verwijdering.

Centrumfunctie

de betekenis van de centrale stad als brandpunt van sociale, economische en culturele activiteiten voor het stedelijk gebied en de omliggende regio.

Civil society

een lokale samenleving waarin duurzame maatschappelijke netwerken de weerbaarheid en zelfredzaamheid van burgers vergroten.

Cluster

economisch netwerk van gerelateerde bedrijven uit een productiekolom die in de buurt van elkaar zijn gesitueerd.

Concessie

exclusief recht.

Concessiehouders

rechtspersonen in het bezit van een exclusief recht om vervoer van personen te (laten) verrichten.

Congestie

filevorming.

Containerterminal

overslagpunt voor goederencontainers.

Containerveld

een perceel met containers waarin een tuinbouwproduct wordt geteeld.

Contingentering

de vaststelling van een maximaal toegestane hoeveelheid.

Contourenbeleid

het beleid dat de ruimtelijke buitengrenzen (contour) van een woonkern aangeeft. De contour mag in de toekomst niet overschreden worden met aan de kern gelieerde nieuwe woon- of bedrijfsbebouwing.

Conventie van Bern

verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijke leefmilieu in Europa, in werking sinds 1982.

COROP-regio

Indeling in regio's volgens Coördinatie Commissie Regionale Onderzoeksprogrammering. Deze indeling is in gebruik bij met name economische en onderwijsgebieden. De verdeling van Nederland in 40 COROP-regio's is een veel gebruikte gebiedsindeling bij regionaal onderzoek. In Limburg worden de volgende COROP-regio's onderscheiden: Noord-Limburg, Midden-Limburg en Zuid-Limburg.

Cultuurhistorische corridor

een zich over langere afstand uitstreckende, lijnvormige verbindingzone waarin min of meer met elkaar samenhangende cultuurhistorische structuren en elementen worden aangetroffen.

Cultuurhistorische waardenkaart

kaart waarop gebieden op basis van het voorkomen van monumenten, archeologische en cultuurhistorische objecten in samenhang zijn gewaardeerd.

Deconcentratie

het over kleinere eenheden en meerdere gebieden verspreiden van op dit moment sterk geconcentreerde voorzieningen voor gehandicapten, psychiatrische patiënten en andere zorgbehoefteigen.

Demografische trendbreuk

de teruglopende bevolkingsgroei die in de planperiode tot lichte daling van de bevolking kan leiden, gepaard gaand met een sterk toenemend aantal ouderen en dalend aantal jongeren.

Depressies

laagtes in het landschap, bijvoorbeeld beekdalen.

Diffuse bronnen

verspreid gelegen kleinere bronnen van verontreiniging.

Dimensionering

afmetingen, maatvoering.

DPO-leiding

brandstofleiding van Defensie.

Drager

belangrijkste soort bedrijvigheid in een economische sector.

Drainage

inrichting om overtollig (grond)water te verwijderen, bijvoorbeeld door buizen waar het water inzakt of door een met grind of puin gevulde sleuf.

Driehoeksdenken

aanduiding voor geïntegreerde benadering van het omgevingsbeleid, vanuit het economisch, het sociaal en cultureel en het natuur en milieu kapitaal.

Droogteschade

derving van inkomsten ten gevolge van een lagere gewasproductie welke optreedt ten tijde van een tekort aan water in de land- en tuinbouw.

Duurzaam Veilig

integrale lange termijnvisie op de verkeersveiligheid.

Dynamisch verkeersmanagement

geheel aan technische en organisatorische maatregelen om de doorstroming en geleiding van het verkeer te verbeteren, rekening houdend met de wisselende omstandigheden per plaats en tijdstip.

Ecologische structuur

netwerk van onderling via ecologische verbindingen samenhangende (nieuwe) natuurgebieden.

E-commerce

economische activiteit waarbij het handelingsverkeer zich voltrekt via het internet met optimale gebruikmaking van elektronica en informatietechnologie.

EC-scenario

European co-ordination scenario, zgn. middenscenario voor economische ontwikkeling zoals gehanteerd door het CPB.

Eerstelijnszorg

de direct voor cliënten toegankelijke zorgvoorzieningen, waarvoor geen verwijzing door de huisarts nodig is.

Erosie

uitslijting en wegspoeling van bodemmateriaal door stromend water.

E-water

water van laagwaardige kwaliteit voor industriële toepassingen.

Externe effecten

veranderingen of invloeden die optreden buiten het gebied waar een concrete ingreep of activiteit plaats vindt.

Extramurale zorgvoorzieningen

zorgverlening buiten de zorginstellingen.

Extramuralisering

ontwikkeling in de zorg waarbij bewoners grote, zorgvoorzieningen verruilen voor (aangepaste) woningen in gewone woonwijken.

Flankerend beleid

ondersteunende maatregelen vanuit de betreffende of andere beleidsvelden.

Freatisch

betreffende de bovenste laag van het grondwater.

Funcieverweving

het samen opgaan van meerdere van functies (economische en andere activiteiten) in een bepaald gebied.

GEA-objecten

objecten in het landschap die waardevol zijn uit oogpunt van geologie, geomorfologie en bodemkunde.

Gemengde wijkopbouw

een woonwijk die is samengesteld uit bevolkingsgroepen die verschillen in sociale status en inkomenspositie, wat doorgaans gepaard gaat met een differentiatie in woningtypen.

Generiek beleid

algemeen geldend beleid.

Geomorfologie

kunde van de verschijningsvormen van het aardoppervlak.

Globalisering

ontwikkeling waarbij met name economische en informatietechnologische activiteiten steeds meer wereldomvattend zijn.

Graften

'terrasranden' op hellingen in Zuid-Limburg met een natuurlijke begroeiing (veelal struweel).

Grijs water

huishoudelijk afvalwater dat hergebruikt wordt.

Groen-blauwe dooradering

beleidsmatige aanduiding voor aanvullend instrumentarium zoals vermeld in de rijksnota Natuur voor mensen, mensen voor natuur. Middels dit instrumentarium streeft het Rijk na om met de aanleg van landschapselementen (reliëf, beplanting en wateren) delen van het agrarisch cultuurlandschap aantrekkelijker te maken en de biodiversiteit te vergroten.

Groene contour

voorgenomen rijksbeleid (5e Nota RO) om landelijke en natuurgebieden te voorzien van een harde omlijning die niet overschreden mag worden met stedelijke functies.

Groene waarden

te beschermen kwaliteiten van flora en fauna.

Groepsrisico

het groepsrisico is de kans per jaar dat in één keer een groep van een bepaalde omvang dodelijk slachtoffer wordt van een ongeval. Bij dit risico wordt rekening gehouden met het aantal personen die zich rond de inrichting of langs de transportas kunnen bevinden. Hoe meer mensen in de omgeving, hoe groter het groepsrisico.

Grondgebonden landbouw

akkerbouw, fruitteelt, vollegrondstuinbouw en melkveehouderij.

Grondmobiliteit

relatieve hoeveelheid grond per jaar die van eigenaar verandert.

Grootschalige (geconcentreerde) detailhandelsvestiging

vestiging van grootschalige detailhandel op een daarvoor gereserveerde locatie buiten de bestaande winkelgebieden, waarbij de branchebeperkingen van perifere detailhandelsvestiging (PDV) niet of niet volledig gelden.

Grote stedenbeleid

rijksbeleid gericht op 25 grote steden in Nederland met als doel revitalisering en versterking van de grote steden in Limburg door provinciaal beleid ondersteund, door het

afsluiten van convenanten tussen provincie en de gemeenten Maastricht, Heerlen en Venlo.

Habitatrichtlijn

regeling op het gebied van natuur- en landschapsbehoud van de Europese Unie inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

Hoofdtransportassen

hoofdwegen (weg, spoor, water) waarlangs vervoer van goederen plaatsvindt.

ICES-subsidie

rijkssubsidiefonds waarvan de adviesbevoegdheid is neergelegd bij de Interdepartementale Coördinatiegroep voor Economische Structuurversterking.

IJzeren Rijn

goederenspoorverbinding tussen Antwerpen en Ruhrgebied.

IJzeren voorraad

voorraad bedrijventerrein die al planologisch bestemd is (maar nog niet gerealiseerd hoeft te zijn).

Immissiemeetstations

een installatie waar de concentratie van stoffen in de lucht of het water wordt gemeten, om zodoende informatie te krijgen over de lucht- of waterkwaliteit.

Immissietoets

het vaststellen (via modelberekening bij vergunningverlening) wat de invloed is op de milieukwaliteit van de door een bedrijf of het verkeer uitgestoten verontreinigende stoffen.

Immobilisatie

technieken waarmee in grond of slib aanwezige verontreinigingen als het ware vastgehecht worden aan het dragermateriaal, zodat verspreiding in het milieu via grond- of oppervlaktewater niet meer mogelijk is.

Inbreiding

bebouwing van open plekken binnen de bebouwde kom.

Incodelta

project gericht op het ontwikkelen en uitvoeren van een gezamenlijke integrale visie op het goederenvervoer in een aantal achterlandcorridors.

Individueel risico

het individueel risico (IR) is de kans per jaar dat een persoon dodelijk wordt getroffen door een ongeval, indien deze zich permanent en onbeschermd op een bepaalde plaats zou bevinden. Het IR wordt weergegeven met risicocontouren rond een inrichting of lijnen langs een transportas.

Deze contouren/lijnen verbinden de punten met een gelijk risico. De normen voor het IR hebben de status van een grenswaarde.

Infiltratie

inzijging van regenwater in de bodem.

Informatietechnologie

techniek en wetenschap achter vindingen als computers, internet en mobiele telefonie.

Inrichtingsgebonden toezicht

vorm van handhaving waarbij het te voeren toezicht op de naleving van wet- en regelgeving en eventuele vergunningvoorwaarden zich specifiek richt op voorzieningen en/of uit te voeren activiteiten binnen een bepaald bedrijfs(complex).

Interreg-subsidie

Europees subsidiefonds waaruit grensoverschrijdende (samenwerkings)projecten onder voorwaarden gedeeltelijk kunnen worden gefinancierd.

Inundatiegebieden

overstromingsgebieden.

Invliegfunnels

denkbeeldige trechters waardoor vliegtuigen van en naar een luchthaven vliegen tijdens het starten en landen.

IRMA-subsidie

Europees subsidiefonds waaruit waterhuishoudkundige projecten gericht op het tegengaan van hoogwateroverlast en overstromingen gedeeltelijk kunnen worden gefinancierd.

Kapitaalvormen

drie dimensies (economie, sociaal-cultureel en natuur & milieu) binnen het omgevingsbeleid die gewaardeerd/gekapitaliseerd worden op basis van een selectief aantal voorraden.

Kennisinfrastructuur

research, scholing en opleidingen.

Ketenbeheer

het zodanig beheer van de keten grondstof-productie-productgebruik-verwijdering dat er zo weinig mogelijk grondstoffen worden verspild en er zo min mogelijk emissies plaatsvinden.

Ketenverkorting

het verminderen van het aantal bedrijfs(locaties) waarlangs de productieketen loopt.

Krimpgebieden

gebieden waar de agrarische bedrijvigheid een stapje terug moet doen als dat vanwege milieubelasting, natuurontwikkeling, wonen of andere functies nodig wordt geacht.

Kristallen waarden

te beschermen kwaliteiten van lucht, bodem en water.

Kwelgebieden

gebieden waar het grondwater zich naar de oppervlakte beweegt (opwaartse druk) en naar buiten treedt.

Kwelzones

gebieden waar grondwater uit de bodem opwelt.

Laagdynamische functies

functies die over een langere periode bezien weinig verandering kennen in het grondgebruik en een extensief gebruik maken van de gronden, b.v. natuurgebieden, waterwinning.

Landbouwmeitellingen

jaarlijkse opgave van kengetallen door de landbouw.

Landsdelig

met betrekking tot een deel van het land; Limburg vormt met Noord-Brabant en Zeeland het landsdeel Zuid-Nederland.

Landsgrensrestricties

afvalstoffen die verbrand of gestort moeten worden, mogen niet naar het buitenland worden vervoerd, maar moeten in Nederland worden verwerkt. Voor afvalstoffen die worden hergebruikt geldt deze beperking (restrictie) niet.

Leisure

ontspanning, vertier, vrijetijdsbesteding.

Life sciences

wetenschappen die de diverse aspecten van het leven onderzoeken.

Lijnbeplanting

langgerekte begroeiingstructuur, bijvoorbeeld bomenrij langs weg of beek, of heggen, houtwallen en graften langs landbouwpercelen.

Logistieke knooppunten

een complex van ruimtelijke concentratie van bedrijvigheid van verladings, vervoerders en goederenstromen, geacommodeerd door infrastructuur en bedrijventerreinen.

Maaslijn

spoorlijn Nijmegen-Venlo-Roermond.

Maasroute

vaarverbinding over de Maas en bijbehorende kanalen.

Mainport

internationaal overslagpunt voor (inter-)continentaal vervoer.

Majeure projecten

projecten waar veel verschillende partijen en belangen bij zijn betrokken en die een intensieve politiek-bestuurlijke aandacht behoeven.

Mantelzorg

zorg die gegeven wordt door familie, vrienden en burens.

Meandering

vrije slingering van een waterloop.

Meanderstrook

zone langs de beek waarbinnen de beek haar eigen stroombaan kan vormen en verleggen.

Mensgerichte natuur

gebieden die vaak nabij stedelijk gebied liggen, waar menselijk gebruik (recreatie) en natuur(ontwikkeling) als functies nevenschikt zijn.

m.e.r.-studie

studie in het kader van een milieueffectrapportage.

Methode Miedema

een methode om de totale geluidshinder in beeld te brengen die wordt veroorzaakt door verschillende geluidsproducerende bronnen (industrie, weg- en railverkeer).

Metropolitane gebieden

economische kerngebieden van internationale betekenis.

Mitigerende maatregelen

maatregelen die de negatieve effecten van een activiteit verzachten of verminderen.

Modal shift

verschuiving van de ene vervoersvorm naar de andere.

Modaliteit

vervoerswijze via water, rail, weg of lucht.

Monitoring

het aan de hand van vooraf bepaalde indicatoren meten en volgen van ontwikkelingen op een bepaald beleidsterrein.

Multimodaal vervoer

vervoer van (bulk)goederen, waarbij van meerdere modaliteiten (water, weg, spoor) gebruik gemaakt wordt.

Natschaderegeling

regeling die opbrengstvermindering in de landbouw als gevolg van het natter worden van de bodem compenseert.

Natuurdoeltypen

streefbeeld voor bepaalde soorten natuur.

Natuurvriendelijke oevers

zodanig aangelegde oever dat de natuur (met planten en dieren) zich goed kan ontwikkelen.

Netto-oppervlak bedrijventerrein

omvang van een bedrijventerrein uitgedrukt in het aantal hectares dat bestemd is voor bedrijven (bedrijfskavels).

Niet-grondgebonden landbouw

glastuinbouw, champignonteelt en intensieve veehouderij.

Nieuwbouwdifferentiatie

zorgen voor voldoende variatie in type en prijsklasse van nieuw te bouwen woningen.

Non-store retailing

handel zonder iets in voorraad te hebben.

Nutriënten

voedingsstoffen.

Omgevingskwaliteitopslag

een financiële bijdrage die wordt verlangd in situaties waarin groene ruimte wordt omgezet in bouwgrond en die additioneel is aan een eventuele natuurcompensatie; de omgevingskwaliteitsopslag kan per m² of als een vast bedrag worden bepaald.

Ons WCL

'Ons Waardevol Cultuurlandschap', naam van een gebiedsgericht uitvoeringsproject in Midden-Limburg.

Ontgroening

relatieve afname van jongeren uit de samenleving door dalend geboortecijfer en/of door migratie naar elders.

Ontstening

het terugdringen van aantal en/of volume aan gebouwen in het buitengebied.

Ontvlechting

het scheiden van verschillende verkeersstromen, bijvoorbeeld het lokale en regionale woon-werkverkeer van het (inter)nationale vrachtvervoer.

Openruimtebeleid

beleid gericht op het tegengaan dan wel het beperken van uitbreiding van bebouwing in het Heuvelland Zuid-Limburg.

Opstappunt

plaats waar goederenstromen overgeladen worden.

Ordenend principe

grondbeginsel op basis waarvan ordening van functies in het landschap plaats kan vinden.

Overkluisen

beken door smalle tunnels en buizen onder gebouwen en wegen door geleiden.

P&R-faciliteiten

ruime parkeergelegenheden nabij een treinstation gericht op het stimuleren van het personenvervoer over lange afstanden per trein.

Peilbeheer

het aanpassen (bijvoorbeeld met stuwen) van de waterstanden (waterpeil) in beken en waterlopen aan de wisselende weersomstandigheden en het aangrenzend grondgebruik.

Peilopzet

het verhogen van het waterpeil in een watergang.

Perifere detailhandelsvestiging

vestiging van detailhandel in brand- en explosiegevaarlijke stoffen en detailhandel in ABC-goederen (auto's, boten en caravans), tuin- en bouwmaterialen, keukens, sanitair en woninginrichting, die vanwege de omvang en aard van de gevoerde artikelen een groot oppervlak nodig heeft voor de uitstalling.

Piekafvoer

extreem hoge afvoer.

Plattelandseconomie

het economisch relevant handelen van de (toenemende verscheidenheid aan) functies op het platteland en in de daar aanwezige kleinere kernen.

Plattelandsvernieuwing

aanpak van problemen op het platteland. Het gaat dan om problemen op het gebied van milieu, water en natuur, sociale structuur en het voorzieningenniveau en om economische problemen van de op het platteland voorkomende economische sectoren (m.n. de landbouw).

Preventieve handhaving

toezicht om overtredingen van (milieu)vergunningen en -onthefingen te voorkomen. Voor het veldwerk gaat het daarbij om iedere vorm van surveillance die moet voorkomen dat illegale handelingen worden gepleegd.

Prioritair verdrogingsgebied

verdroogd gebied dat met voorrang wordt aangepakt om het weer natter te maken.

Projectvestigingen

bestemmingsverandering van een vrij groot gebied ten behoeve van bijvoorbeeld glastuinbouwbedrijven.

Publiek-private samenwerking

samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven.

Puntbron

specifiek op één punt te lokaliseren verontreinigingsbron.

Quartaire dienstverlening

onderwijs, gezondheidszorg, maatschappelijke dienstverlening en overheden.

RAOZ-verband

(overleg over) afvalverwijdering waar Limburg, Noord-Brabant en Zeeland gezamenlijk aan deelnemen.

Rechtsongelijkheid

ongelijke behandeling bij identieke uitgangssituaties.

Reconstructie Noord- en Midden-Limburg

coherente aanpak van de opeenstapeling van problemen in de concentratiegebieden van intensieve veehouderij, met doelstellingen op het gebied van onder meer milieu, water en economie.

Reconstructiewet

bij wet vastgelegde rijksregelgeving gericht op een coherente aanpak van de opeenstapeling van problemen in de concentratiegebieden (van intensieve veehouderij). De aanpak kent een meervoudige doelstelling: duurzame landbouw, versterking van natuur, bos en landschap, verbetering van recreatieve mogelijkheden, waterhuishouding en waterkwaliteit, verlaging van de milieubelasting en verbetering van infrastructuur, woon- en werkklimaat en economische structuur.

Reconversiezone

gebied gelegen tussen bestaande stedelijke bebouwing en de grens stedelijke dynamiek, waarbinnen in de planperiode de realisatie van woongebieden of bedrijventerreinen aan de orde kan komen.

Regionaal overslagcentrum

plaats voor overslag van met name bulkgoederen van weg naar water of spoor.

Regionaal verbindend wegennet

netwerk van wegen dat steden en verzorgingskernen binnen Limburg en daarbuiten met elkaar verbindt.

Regionale cultuurprofielen

op een bepaalde regio gerichte inventarisaties van cultuuractiviteiten waaruit het eigene, de kracht, van een regio moet blijken.

Regiovisie-zorg

een beschrijving van vraag en aanbod van zorgvoorzieningen in een regio en een visie op noodzakelijke toekomstige ontwikkelingen, opgesteld door de provincie in samenspraak met gemeenten en betrokken partijen in de zorg.

Repressieve handhaving

bestuursrechtelijke en/of strafrechtelijke maatregelen ter beëindigen van een ongewenste situatie (overtreding) met betrekking tot een (milieu)vergunning of -onthefing.

Retail

handel.

Retentie

het langer vasthouden van een overschot aan water binnen het oppervlaktewatersysteem.

Revisievergunning

vernieuwde, aangepaste (milieu)vergunning van een bedrijf dat al eerder over een vergunning beschikte.

Revitalisering bedrijventerreinen

modernisering en hergebruik van bestaande bedrijventerreinen.

Rode contouren

harde lijn rond een kern die niet overschreden worden met nieuwe woon- of bedrijfsbebouwing.

Short sea

kustvaart.

Sleutelprojecten

projecten die essentieel zijn om andere projecten mogelijk te maken.

Smogprocedure

richtlijn voor uit te voeren activiteiten bij een specifieke vorm en intensiteit van luchtverontreiniging.

Speerpuntlocaties

plekken waar met voorrang bepaalde ontwikkelingen in gang worden gezet.

Spreadingstoets

in het vroegere afvalbeleid werd erop gelet dat be- of verwerkingsinrichtingen voor afval gelijkmatig over een provincie of over Nederland waren verspreid.

Stadspoort

belangrijke entree van een stadsregio ter plaatse van een open afrit van een autosnelweg of bij een station, die in aanmerking komt voor bepaalde ontwikkelingen (zie Perspectief 7).

Stand-stillbeleid

beleid gericht op het niet laten verslechteren van de bestaande (milieu)situatie.

Statushouders

asielzoekers die op basis van de Vreemdelingenwet een verblijfsstatus hebben gekregen en waarvoor de gemeenten woningen beschikbaar moeten stellen.

Stedelijke gebieden

het gebied met fysiek aaneengesloten bebouwing in en rondom de steden.

Sterlocatie

een bedrijfslocatie van een intensieve veehouderij, die aan alle te stellen eisen voldoet, en is ontstaan als resultaat van een samenbundeling (op bij voorkeur een bestaande bedrijfslocatie) van voordien over meerdere locaties verspreide intensieve veehouderijen van een of meerdere eigenaren.

STIER-programma

verzameling van projecten die zich richten op de preventie en de gescheiden inzameling van afvalstoffen door het midden- en kleinbedrijf.

Stofverliezen

materie die bij het doorlopen van een kringloop verloren gaat, bijvoorbeeld door uitspoeling.

Stolpbenadering

aanpak binnen milieubeleid waarin voor een fysiek afgebakend gebied (bijvoorbeeld een bedrijventerrein) de totale milieubelasting wordt vastgelegd en afzonderlijke bronnen binnen dit totaal onderling kunnen uitwisselen.

Streefwaarde bodem

wettelijk vastgelegde richtwaarde voor de concentratie van verontreinigende stoffen in de bodem.

Stroomfunctie

categorie wegen met als belangrijkste functie het waarborgen van een vlotte doorstroming van het verkeer.

Stroomvoerend

daar waar (periodiek) water stroomt.

Subsidiariteitsbeginsel

het beginsel dat datgene wat aan lagere overheden kan worden overgelaten, niet door overkoepelende overheden moet worden verricht.

Taakstellend scenario

scenario waarbij is aangegeven hoeveel ha bedrijventerrein voor een bepaalde termijn moet zijn gerealiseerd (de taak c.q. opdracht).

Terminalfunctie

functie voor overladen van goederenstromen.

Terugsaneerwaarde

hoogste waarde van verontreiniging van de bodem die mag overblijven na het schoonmaken (saneren) van een vervuilde bodem.

Toelatingsmacht

gezag van waaruit goedgekeurd wordt of iets wel of niet gebeurt.

Tracé

aanduiding van het verloop van een aan te leggen weg.

Tracéwet

bij wet vastgelegde rijksregelgeving inzake de procedure waarlangs en de voorwaarden waarbinnen nieuwe infrastructuurle voorzieningen worden vastgesteld en aangelegd.

Trajetsnelheid

de gemiddelde snelheid van het verkeer tijdens spitsuren op een bepaald wegtraject.

Transferium

overslag- c.q. overstappunt voor goederen en/of personen.

Transitoverkeer

grensoverschrijdend (doorgaand) vrachtverkeer.

Transportas

de belangrijkste autosnelweg binnen een corridor, b.v. A2, A73.

Trend- en scenariostudies

onderzoeken en verkenningen naar verschillende mogelijke toekomstige ontwikkelingen.

Tweebaksduwvaart

vorm van binnenvaart waarbij twee bakken door een duwboot voortbewogen worden.

Uitloopgebieden

gebieden rondom een stad of woonkern waar mogelijkheden worden geboden voor recreatievormen als wandelen en fietsen.

Uitplaatsing

het beëindigen van landbouwbedrijvigheid in het betreffende gebied en het voortzetten van het bedrijf elders.

Utiliteitsbouw

het bouwen van fabrieken, kantoren, scholen, ziekenhuizen en andere maatschappelijke voorzieningen.

Verbruikseconomie

een niet-duurzaam economische structuur waarbij energie en (eindige) voorraden worden opgemaakt.

Verdrag van Malta

Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed, herzien te Valletta/Malta.

Vergrijzing

relatieve toename van ouderen in bepaalde samenleving door verminderde bevolkingsaanwas en doordat ouderen langer leven (ouder worden).

Verkeersafwikkeling

wijze waarop verkeersstromen verlopen.

Verkeersveiligheidsscan

doorlichting van de verkeersveiligheidssituatie.

Vertrouwenspact Limburg

afpraak tussen partijen in Limburg op het gebied van werk en arbeid.

Veterinaire kwetsbaarheid

gevoeligheid van dieren, bedrijfsvormen of gebieden voor dierziekten, zoals varkenspest en mond- en klauwzeer.

Vierlaagscontainervaart

goederenvervoer per containerschip waarop vier lagen containers gestapeld zijn.

Vismigratie

de trek van vissen tussen leefgebied en paaigebied.

Vogelrichtlijn

richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake het behoud van de vogelstand.

Vrijwaringszones

zones langs de transportassen die ruimte moeten bieden voor toekomstige verbreding, en waar geen toevoeging moet plaatsvinden van woon-, zorg-, kennis- of productiemilieus.

Waterbodemsediment

bezinsel van stoffen op de bodem van watergangen.

Waterkansenkaart

kaartbeeld waarop de mogelijkheden staan weergegeven die het watersysteem biedt voor (de ontwikkeling van) verschillende grondgebruiksvormen.

Waterretentie

het langer vasthouden van water in een stroomgebied door vertraging van de afvoersnelheid.

Waterwensenkaart

kaartbeeld waarop aangegeven; de noodzakelijke waterhuishoudkundige dan wel ruimtelijke wijzigingen waarmee de spanningen tussen het huidige grondgebruik en de waterkansenkaart kunnen worden weggenomen.

Wet milieubeheer

bij wet vastgelegde rijksregelgeving over de bescherming en de verbetering van de milieukwaliteit.

Wet op de Ruimtelijke Ordening

bij wet vastgelegde rijksregelgeving over de wijze waarop de ordening en invulling van de ruimte in Nederland gestalte dient te worden gegeven.

Winterbed van de Maas

gebied aan weerszijden van het zomerbed dat de Maas tijdens een piekafvoer die gemiddeld eens in de 250 jaar optreedt, benut voor waterafvoer en waterberging.

Zichtlocatie

bedrijfslocatie waarbij de bebouwing zichtbaar is vanaf de autosnelweg.

Zomerbed van de Maas

gebied waarbinnen de Maas zich terugtrekt tijdens perioden van geringe waterafvoer.

Zoneringsbeleid

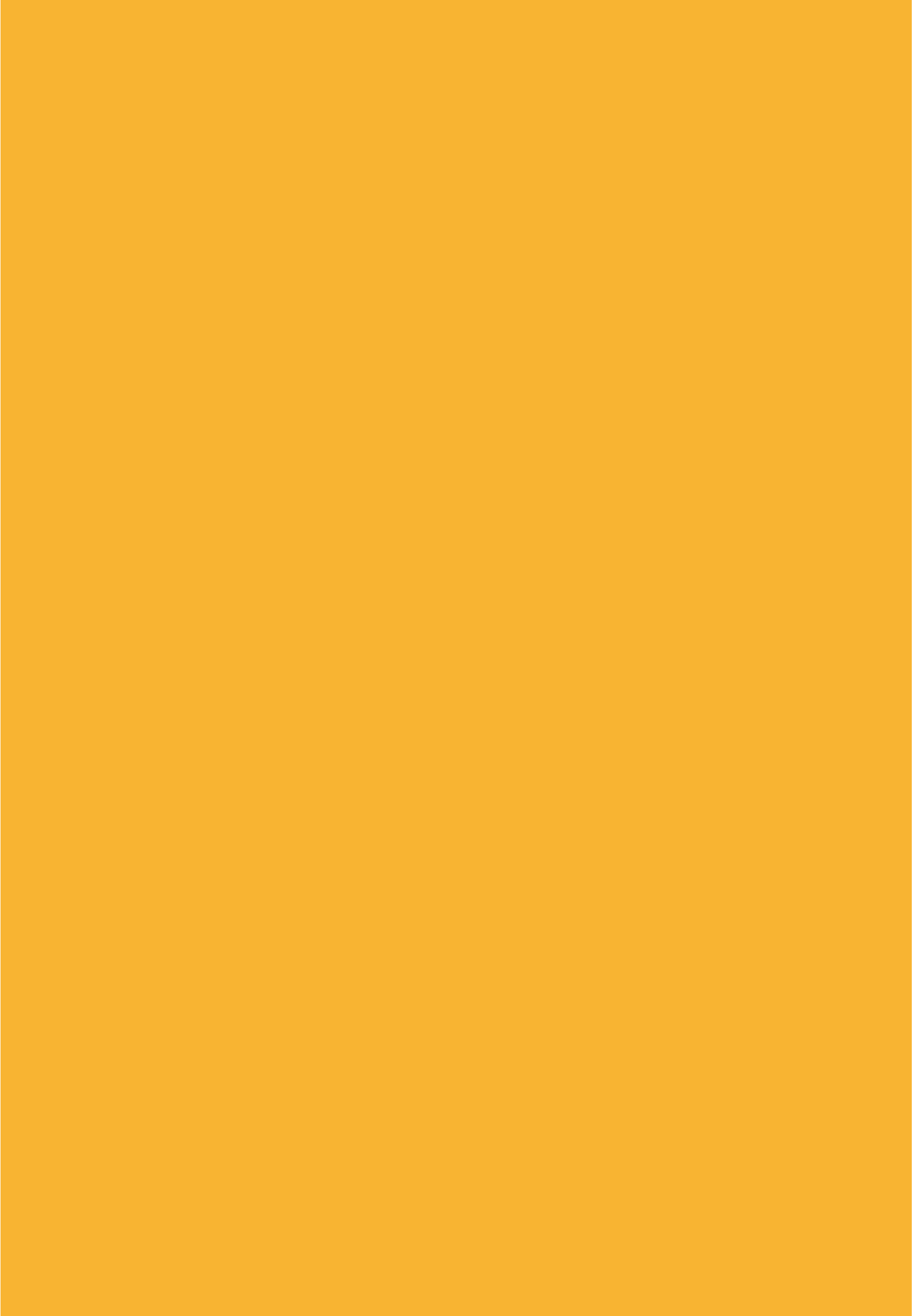
beleid waarbij wordt bewerkstelligd dat twee niet met elkaar verenigbare functies ruimtelijk van elkaar worden gescheiden. Bijvoorbeeld gevaarlijke of verontreinigende activiteiten scheiden van wonen.

Zuidlijn

spoorlijn Eindhoven-Maastricht.

COLOFON

Uitgave

Provincie Limburg

Limburglaan 10

Postbus 5700

6202 MA Maastricht

Visueel concept, grafisch ontwerp en opmaak

Geert Setola, Oirsbeek

en Andrea Bertus, Maastricht

Cartografie en ontwerp A0-kaarten

Provincie Limburg, afdeling RGRI, Cluster GIS en Cartografie

Fotografische bijdragen

Marc Schols, Geleen

Druk

vanGrinsven drukkers, Venlo

Druk A0-kaarten

Photogravure De Schutter NV, Antwerpen (B)

